

Liet za koristi delav- skoga ljudstva. Delav- ci so opravičeni do veega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Work- ers are entitled to all what they produce.

PROLETARINAC

Klasika in osnovna klasa matine, Dec. 8. 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežel, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju. ki se nahaja poleg va- šega naslova, prileplje- noga spodaj ali na ovitku. Ako (474) je številka ... tedaj vam s prihodnje številko našega lista po- šta nasročina. Prosto- mo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 473.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 3. OKTOBRA, (OCTOBER) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Kapitalizem mora.

Ne glede na stari razvoj tehnike in pro- meta, ki smo ga dosegli vesed kapitalizem v zadnjih sto letih se nam v primerjavi s sedanosti s preteklostjo jasno predstavlja zunanji svet. Z ozirom na organizacijo. Se sredi nanovega stoletja je v najbližjih krogi gospodarstva individualizem, temeljno načelo neorganiziranja. Ali od tedaj se je polgromna razširila misel organizacije. Zlasti v proletarskih vrstah se je vedno bolj pojavljala želja po združitvi, kar ni ostalo brez učinka.

Agitacijsko in organizacijsko delo združih desetletij je imelo naravnost čudovite uspehe. Vedno večje trume delavcev so se pridružile svoji zvezi. Na milijone jih je pod zastavo orga- nizacije in delavske organizacije nastalo v vo- likansko in mogočno armado, ki šteje na stotine tisoč členov. Če bi naši predbojovniki, ki so marljivo in z velikim trudom orali celino in obdelovali trda tla, mogli videti sedaj svojega dela, bi bili veselo iz- nenadeni. Blaginjak tiste dobe, ki so računali le s par stoletim \$ bi zavidali svoji naslednjici, ki danje računati in upravljati milijone. Proletarske organizacije v silovitem in strokovno orga- nizacije posebej nudijo veselo oslono vedno nara- ščajajo zbiranje posameznih sil v enotno, silo množice. One so izraz skupne volje, ki kaže raz- nini smerem volje enotni cilj in ki združuje milijone razrednih bojevnikov v trdnim in življenja polni organizem.

Postanek teh organizacij ima spraj edine posledice agitacijskega dela, a tudi ne odlojena posledice socialno duševnega preloma od brez- organizacijske dobe k organizaciji. Temveč so ju- tom razvoju neukovnih raznih strokov. Kakor za vsako novo socialno tvorbo, se morajo tudi tu biti dati duševni in materijalni predpogoji. Da se vno stremenje v smeri k organizaciji ni samo zase ne bilo zadovoljivo za ustanovitve organske or- ganizacije, morali so prvi tudi materijalni pred- pogoji, ki so omogočili stvaritev milijonov enakih mislečih in enako stremilnih ljudi. In res sta se sredi minulega stoletja zbrala dva momenta: so- cializem je ustvaril duševni razpoloževje, vido- vitna tla za delavske organizacije, kapitalizem pa je ustvaril tehnično in organizacijske predpogo- je. Tako je proletarska organizacija nastala iz skupnih učinkov socializma in kapitalizma. Zlasti kapitalistično delovanje za pospeševanje delavskih organizacij je v neskončnem oziru za- uvažev.

Znana je prislovia, da je kapitalizem svoj lastni grobokop. Tem, da si sam vzgaja sile, ki ga bodo nekdanj potopile s prestoli. Kapitalistični gospodarski namen je koval orodje in glavni pot za organiziran osvobodilni boj proletariata. Mo- no razširjen promet sedanje dobe s svojimi zelo- učenimi, parnic, postami in električnimi vozili nam nudi možnost za obiskanje najoddaljenejših pokrajin dežele z najskrajši slonji ljudstva priti v dotiko z našimi idejami. Putem pisem, izjavk in telefona se lahko pogovarjamo z aktivnimi osebami raznih krajev. Z izpolnjenimi tiskarske tehnike in razširjenem časopisju je ogromno na- rasla možnost in agitacije. Gutenbergovi črni

vojniki" pridejo v najtemnejše kote dežel in se tam bojujejo proti nevednosti in zaostalosti. V neštetihi časnikih, časopisih, zvezkih in letakih se raznaša esno znanja med mase, v knjigah pa se razpravlja o vprašanju svetovnega naziranja in nvažnejšega vprašanja človeštva. Kar izumi ne- njak v svoji sobi, gre v svet in vzbudi boj duhov. Tako je postalo mogoče dramati unase, jih ponos- vati in vršiti agitacijsko delo, kakor ga svet se

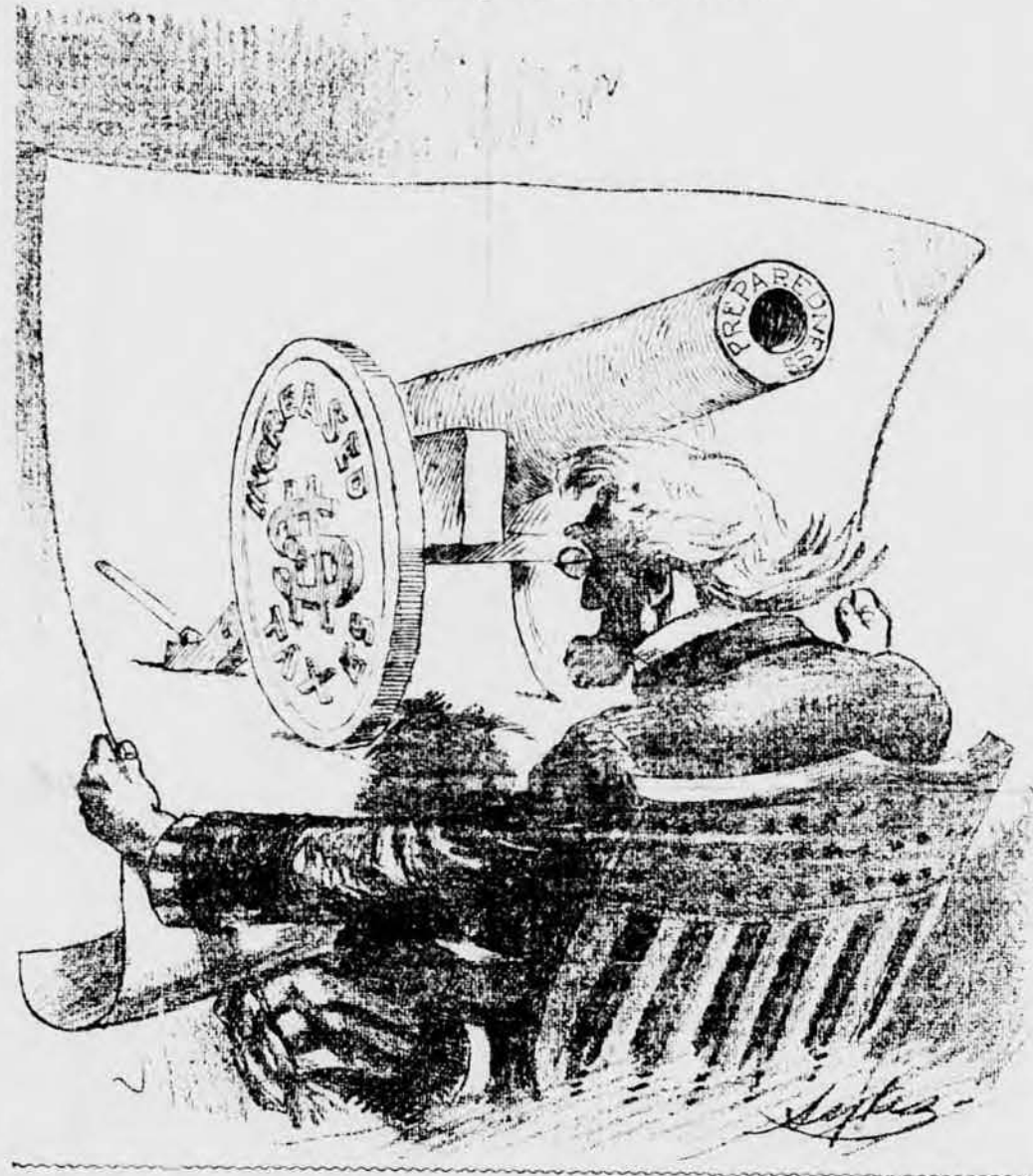
ni poznal. Obtem pa tudi moderna promet tudi možnost redne zveze s posameznimi člani in po- družbenimi velike zveze.

Velik pomen prometnih razmer za organiza- cijo mas postaja tem jasnejši, če pomislimo, kako se je v prejšnjih časih agitiralo in organiziralo. Zanimivo je bilo razmišljati kako je neki agitir- ral sluzenski vođa Spartakus pred Kristom, ali pa kako je srednjeveški kmečki agitator Jos.

Priz okoli leta 1500 spravil knete v "Bund- sekih", takratno kmečko zvezo. Predočiti si je treba tehnično težkove, ki sta jih morala prena- gati ta dva ljudska masa, da sta par tisoč ljudi zbruzila v bojno organizacijo. In s tem naj se primerja lahkota agitacije in organizacije sode- nje dobe. Moderni agitatorji in organizatorji se vozijo v brzovlakih in avtomobilih po deželi, parni- ki pljujejo po morju in ne bo dolgo trajalo, ko bodo jedrali tudi po zraku. Razširjanje letakov iz zračnih ladij se v Ameriki že danesne vsi- ti. S pomočjo brzozava in telefona stijejo nove zve- ze in vzdržujejo stare, s posredovanjem pošte so z vsimi prizadetiimi nepretrgoma v zvezi. Dr- zava in kapitalizem, tu zakleta sovražnica delav- skoga gibanja, stavita svojo moč — seveda za bo- lno plilo — v službo organizacije proletarskih mas. Ne da bi se kaj naučili, tiskajo kapitali- sti milijone letakov in časopisov s "ljudskajoro" vselimi in državnimi pošta masa pomislekov proti vsoevanju naslovljenemu takim delavci in družbi nevarnih" stvari. Po načelu cesarja Vespazija- na: "Denar ne sudi!" opravljata država in ka- pitalizem prepisano službo najhujšim prevratni- som in če bi nese mnogo dobička, izpodkopavajo svoja lastna tla. Tu se zares more reči: "kogar horejo bogovi pogubiti, ga ubijajo s steno", ker današnja kapitalistična družba, v kateri se piše "denar zaslužiti" z veliko orko, je po zlato zaslepljena in sama žaga vejo, ki na njej sedi.

Pa tudi v drugem oziru ustvarja kapitalizem kot svoj lastni grobokop predpogoj eza proletar- sko organizacijo mas. V velikih mestih in vob- lovitih krajih delavce in delavke v množice in jih podreja enotnim inzhinir in delovnim razmeram, vsled česar se vzbujajo in naraščajo razredna zaved- nost in solidarnost. Spaja jih v pisano mešanico in jim s tem vseolja smisel za internacionalnost. Vedno večje trume nekdanj samostojnih peha v proletariatu in vedno bolj obtožuje delavcem, da bi postali samostojni. Z vsoto tem pripravlja skupna tla, v katerih morajo proletarske zveze razvijati svoje delovanje. V obratih se tekoni časa pojavlja razpoloževje za tedno organizacijo, ki spominja naravnost na vojaški ustroj. Kooper- rativni način dela, to je skupno delo več ljudi ne gotovo umarja v enot in isto močrno ustvar- ja predpogoj podreditve in nadzorne prizadetih in zahteva disciplino, ki ne trpi ugovora. To di- monajo delavci v delavski skupini iz roke v roko delati, je samo ali sibi intevno, da se navadijo seliniranje delavcev v velikih in srednjih obra- tih pa neuknje tudi v delavskih organizacijah: do solidarnosti tudi izven obrata v srhu zastopanja svojih interesov. Kapitalistični obrati svojo vo- jaško disciplino ustvarjajo torej duševno in ma- terijalno podlago za mogoče delavske organi- zacije. Sistem kooperacije devaja polgromna do koalicije, do skupne volje delavskih trum, da od- pravi izkoriščenju in ilapčevstvo iz sveta. To je zasluga in usoda kapitalizma, da sam ustvarja predpogoje za višjo gospodarsko in družabno ob- liko.

Kdo bo plačal račun?

ZOPER LJUDSKE MASE

Petrogradske "Birževija Vjednost" pi- sejo.

"Vprašanje o preostrojitvi tehničnih sred- stev in pripomočih za boljše udobovje različ- nih ljudskih akcij, kakor pomirnih nevarov, iz- gredov, stavk, vstaj itd. se je prednesalo v vlad- nih krogih. Preostrojitve utemeljujejo s tem, da se ozirajo na vojno. Vojna so se vedno izjavile rane pokrete ljudskih mas in množic, in izgrede in nemire, kajti ljudske mase nikoli ne razumajo prav resničnih vzrokov tehkih gospodarskih in so- cialnih pojavov, kaj je pripisovati v masah roz- vitemu razumevanju obestva. Neozirajo se na to, da so se vlade in druge javne institucije pri- zadevale preprečiti take izgrede za vsa vojna in takoj po njem likvidirati, so se izobalovcaja vredni pojavi, kakor ona ljudje, zgovornost, upa- žni se vsodaj in povsod.

Iz množevstva prihajajo vesti, da so se takot nemiri ljudskih mas že obgodili v vsiljenosti se deželah, in se dogajajo še sedaj. V vsi dožvet so na srečo taki pojavi jako redki in nevarni. Tudi vendar kolikor tulkio skodujejo celokupnosti države, in zaradi mora biti vlada pazna in bleda tudi v tem oziru.

Well — to je prav lepo, da razkrija carjeva banda tako odkrito svoje poštene namene. Pri- praviti se je treba, da se bodo, bolj energino zadušile eventualne izgrede in vstaje, pa tudi stavke. In visoka vlada se že hudo vprašanjem, kako bi žinbolj temeljiti dosegle svoj prižani namen. Naporča se še, kakšna krvava sredstva je že izutila; ampak za enkrat je že to nekaj, da študira to vazo vprašanje.

Vlada pravi, da se vse izreži in nevedi kot posledica vsake vojne. To sicer ni dobesedna resni- clo, vsaj ne, če se govori o izgredeh in velikem slogu. Bile so tudi že vojne brez takih pojavov. Toda očeno, da bi vlada imela prav — in če misli le na sedanjo vojno, tedaj ima prav, ker je bilo res že doslej skoraj v vsaki dožlehal precej nemirov. Z vojno so spojeni izgrede, vstaje, stavke; ampak zakaj.

Petrogradska vlada menda tudi sama ne mi- slo, da napravi vojna ljudi preobčestve, pa da se tedaj pustajo kar za zabavo. Vojna privede le nizerijo kapitalističnega sistema na tak vrtinec, da je tisočermi naposled vse eno, ali poginejo od lakote ali pa od vojaške krogle, ali pa — si morda vendar z zmago zboljšajo življenje.

Vlada govori iz strahu in iz zavesti svoje lastne krivde. Ona vo, koliko krvavih grehov ma enizeno na svoji črni vesti, pa razume, da bi imelo ljudstvo ne tisoč, ampak milijon razlogov za nasčevanje. Oddal njen strah. In zato si beli glavo, kako bi mogla po preflvanju krvi na boji- šči preživeti danca čer.

Ne vemo, če ji bo rusko ljudstvo kmalu dalo priliko za to. Pač je pa gotovo, da pride čas, ko ne bo vsa strategija nič pomagala zoper revolu- cionarne množice, kajti prejdlisaj ne bodo tisti, katerim je stisnjena puška v roko, več slepe ma- šine, temveč živi ljudje in tedaj bodo vedeli, kaj početi s puško ob takem času.

Ruska vlada pravi, da prihajajo vesti o ne- mirih tudi iz tužine. Seveda. Kajti tudi v tužini vlada kapitalizem, Viljenovski barbarizem ni nič boljše kakor Nikolajevski. Ampak zanimivo je, kako se že sedaj sredi vojne, ko so še sovražniki, javlja solidarnost vladajočih. Z vsimi njenimi grozami je sedanja vojna za vladajoče le inter- nesov njih sloga v boju zoper proletariatu je pa pravilo, ki je le za kratek čas prekinjeno.

NEMŠKO AVSTRIJSKE KOMBINACIJE.

"Slovenski Narod" v Ljubljani poroča z dne 11. avgusta: Enkrat smo že naznanili, da so nemški poslanci Dohernig, Steinwender in Kraft osnovali novo nemško stranko, kjer naj bi se spojile vse današnje nemške politične organiza- cije na osnovi novega programa. Toda ta na- čert je naletel na pri obstoječih nemških organi- zacijah na večji ali manjši odpor. Za pristop v novo stranko se je oglašila dosedaj le organiza- cija "nemškega centra" in nemško-liberalna stranka na Nemškem, toda vse ostale nemške stranke so se izrazile proti tej novi nemški

"Arbeitspartei." Konec so se izjavili tudi "Volksrat" Glavar te nemške stranke se je iz- javil, da nova nemška stranka ne more izboljšati stanja avstrijskih Nemcev, ker se program nove stranke od programa dosedanjih strank skoro prav nič ne razlikuje. Ceterum censeo, pravi Volksrat, da obstoji rešitev avstrijskih Nemcev samo v "ljudskostnem programu", katerega bi morale priznati vse nemške stranke.

Boj zanimivo bi bilo, če bi se je jayilo, kakšen je program te nove stranke. Mislimo si sicer lahko, če žitimo imena Dohernig, Steinwender in Kraft in če povrh še slišimo, da so se izrekle stranke v Nemčiji za vstop. Bila bi torej stran- ka, ki naj bi obsegala Nemce v Nemčiji in v Avstriji. Torej stranka za Veliko Nemčijo.

Odkrito povedano bi nam bil tak program isto vse. Nemei naj porušijo nemene državne meje in naj se združijo Le — tiste, ki niso Nem- ci, naj bi pustili znanj in jih ne ovrzali, če bi se hoteli tudi združiti na svoj imeni. Po vsaj Evro- pu naj bi se vsak narod združil zase, in se bi se to zgodilo, bi jih potrebo in spoznanje slavnih interesov kmalu dovedli do tega, da bi se tudi med samo združili, seveda na drugon podlagi, kakor doslej.

To kajpada ni Steinwenderjevo mnenje in tudi Dohernigovo ne. Oni bi radi, da bi Nemčijo pohrustala Avstrija kar z dlako. In to bi daje vsaj stvari popolnoma drugačno lice. Taka združitev bi je še bolj podležala internacionalne boje, ki bi se bolj ovirali napredek, kakor doslej.

Steinwender, Dohernig e tujni qumiti so za- stopniki nemške burjazve v Avstriji, pa zato se- veda ne morejo gledati narodnega vprašanja z drugačnega kakor s kapitalističnega stališča. In tako prihajajo do zaključka: "Osvajaj! Pogodni!"

Burjazvija je bila pred vojno nesposobna, da bi bila vesla narodno vprašanje in je sedaj, med vojno, postala še bolj nesposobna.

To je že stara, stara lajna, in tudi "Sloven- en" je davno znana. Ampak to nam razlaga, za- kaj pridiga katoliški "Slovenec" navdženje za Avstrijo do pogona.

Po svetu.

V Avstriji prihaja do veljave fetišizem, vera v vredolne znake, o kateri so mislili, da živi le še med zamori v Afriki in na avstralskih otokih.

Tražiška "Edinost" z dne 31. julija objavlja odredbo in letu namestnika v Trstu, ki pravi: "Vsa" ki kavarno in gostilni mora vsi podoba cesarja Franca Jožefa, okrašena s črno-rumenimi zastavami. Istočasno se odreja, da se mora pri vseh svečo- nostih razobesiti črno-rumena zastava.

Zdaj pa mora biti rešeno vse! Italijanske puške ne bodo hotele več — pokati, ruski kanoni bodo dobili koderu. Rumini pa neprozogljivo do- motujejo, ker ho v vsaki beznici visel Francejozef — kot slika namore! Ulogi cesarsko kraljevski namestniki, ki misli, da je komandirani patrioti- sem kaj vreden! Kaj pomaga, če vdranje od Sklednja do Svetega Križa same črno-rumene emje, če pa norejo sreč postati črno-rumeni?

Če pride delavec do pravega spoznanja, mora postati socialist. Če ni socialist, je to le znanje, da je za vsakal v znanju in razumu.

"Hrvatski Dnevnik" v Sarajevu poroča: V Beogradu je bil 29. julija obošen knez Ljuboslav Lazic iz Zupanjeja. Vrhno sodišče ga je obsodilo na smrt na večletni raditvega, ker je skrnil dve puški.

Ne bi li človeku vzklopila kri — je takom div- jaštva, ne — ob takem divjaštvu, ne — ob takem zverinštvu? Knež je bil obesen. Kaj bi se prav- zapeay moralo zgoditi z njegovimi tobožskimi sodniki?

Kadar bo delavstvo razumelo družabno, pred vsom gospodarska vprašanja, se bo mudilo samo nad seboj, da ni že davno postalo socialistično.

Volitve Zedinjenih državah bodo 7. novemb- ra. Ali vsak zavoljni volilo se mora početi tu- ti o vseh posameznostih, da je pride iz javed- nosti ob glas.